

Sverige ska bli bra igen!

-För vem?

Sverigedemokraternas konstruktion och exkludering
av “Den Andre”

Författare: Tatia Unnermark

Abstract

This study examines how “The Other” is portrayed in the Sweden Democrats’ (SD) latest electoral manifesto from 2022. Drawing on Ruth Wodak’s perspective on radical right-wing populist rhetoric, along with qualitative content analysis and critical discourse analysis, the essay explores how various discursive constructions emerge to justify excluding “The Other”. The results indicate that immigrants, especially those of non-European and Muslim background, are consistently depicted as threats, criminals, oppressive towards women and undesirable. These findings align with previous research on the discriminatory language used by radical right-wing populist parties towards “The Other” represented by immigrants and Muslims. Moreover, this discriminatory discourse is legitimized through references to violence and gang crime but also broader societal issues such as unemployment, housing shortage and violence against women.

English title: Make Sweden Great Again! For whom?

Keywords

The Sweden Democrats; the Other; radical right-wing populism; critical discourse analysis; exclusion

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker Sverigedemokraternas (SD) diskursiva konstruktion av “Den Andre” i partiets senaste valmanifest 2022. Med hjälp av Ruth Wodaks perspektiv på den radikala högerpopulistiska retoriken, tillsammans med kvalitativ innehållsanalys och kritisk diskursanalys fokuserar studien på hur de olika diskursiva konstruktionerna av gruppen invandrare framkommer och legitimerar exkluderingen av “Den Andre”. Resultatet visar att invandrare, särskilt de med icke-europeisk och muslimsk bakgrund, konsekvent porträtteras som hot, kriminella, kvinnoförtryckande och icke önskvärda. Dessa fynd överensstämmer med tidigare forskning om det diskriminerande språket som används av radikala högerpopulistiska partier gentemot “Den Andre” som representeras av invandrare och muslimer. Den diskriminerande diskursen legitimeras genom hänvisningar till våld och gängkriminalitet men även bredare samhällsfrågor som arbetslöshet, bostadsbrist och våld mot kvinnor.

Nyckelord

Sverigedemokraterna; Den Andre; radikal högerpopulism; kritisk diskursanalys; exkludering

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	2
1.2 Syfte och frågeställning.....	2
1.3 Material.....	3
1.3.1 Primärmaterial och avgränsningar.....	3
1.3.2 Källkritiska reflektioner.....	4
1.4 Begreppet invandrare.....	5
2 Tidigare forskning	6
2.1 Radikal högerpopulism.....	6
2.2 “Den Andre” i radikal högerpopulism.....	8
3 Teoretiskt perspektiv	11
3.1 The Politics of Exclusion.....	11
4 Metod	13
4.1 Kritisk diskursanalys.....	13
4.2 Forskningsetiska bedömningar.....	13
5 Analys och resultat	15
6 Slutsatser och diskussion	26
7 Slutdiskussion och förslag till vidare studier	27
8 Källförteckning	28
8.1 Empiriskt material.....	28
8.2 Litteratur.....	28
8.3 Övriga källor.....	30

1 Inledning

“Under lång tid har svensk politik gått ut på att sätta andra intressen än Sveriges och dess medborgares främst. Följden har blivit att Sverige blivit ett land i kris och splittring.”¹

Så inleds Sverigedemokraternas valmanifest från 2022. Under samma år gjorde partiet sitt mest framgångsrika val och blev med 20,5 procent av rösterna det näst största riksdagspartiet.² Jämfört med andra radikala högerpopulistiska partier (RHP) i Europa har Sverigedemokraternas politiska framgångar varit långsamma.³ Partiets tidigare kopplingar till högerextremister och det uttalade motståndet mot utomeuropeisk invandring och islam var länge ett föremål för debatter och granskningar. I riksdagsvalet 2010 passerade dock partiet fyraprocentsspärren och sedan dess har väljarstödet för SD fortsatt att öka.⁴

Sverigedemokraternas framgång förstås ofta i ljuset av de radikala högerpopulistiska partiernas ökade närvaro och normalisering i Europa. Dessa partier mobiliserar röster genom att dela upp världen i två skilda kategorier, “vi” och “dom”, “folket” och “eliten”, som framställs som varandras motsatser.⁵ Dessutom är de starka motståndare till invandring och mångkulturalism. Normaliseringen av högerpopulistiska retoriken i Europa har lett till att även andra politiska partier öppet diskuterar migration som ett hot mot den nationella identiteten och säkerheten.⁶

¹ Sverigedemokraterna. *Sverigedemokraternas valplattform 2022*, s. 4.

² Valmyndigheten. *Valresultat 2022*, Val.se, 2022

<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html> (Hämtad 2023-12-15).

³ Jens Rydgren och Sara van der Meiden (2016). Sweden, Now a Country Like All the Others? The Radical Right and the End of Swedish Exceptionalism. The Department of Sociology Working Paper Series. Preprint. <https://doi.org/10.17045/sthlmuni.14040098.v1> (Hämtad 2023-12-29)

⁴ Valmyndigheten. *Valresultat 2010*, Val.se, 2010

<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2010/valresultat.html> (Hämtad 2023-12-29)

⁵ Ruth Wodak, *The Politics of Fear: The Shameless Normalization Of Far- Right Discourse*. SAGE, 2nd edition, 2021, s. 8.

⁶ Wodak, 2021, s. 56.

1.1 Problemformulering

Det pågår en normalisering av den radikala högerpopulistiska retoriken.⁷ Den för ideologin kännetecknande dikotomiseringen speglas inte minst i RHP-retoriken om “Den Andre”, som bär ansiktet av en religiös eller etnisk minoritet som framställs som ett hot mot nationen.⁸ Samtidigt förnekar högerpopulistiska partier till främlingsfientliga och rasistiska attityder eftersom dessa fenomen betraktas som avvikande i de flesta sammanhang.⁹ Forskningen visar dessutom att RHP-partier motsätter sig flera centrala aspekter av liberal demokrati, såsom politisk pluralism samt konstitutionell skydd för minoriteter.¹⁰

Wodak beskriver exempelvis hur kodat språk används för att undvika sanktioner, vilket kan ha lett till normaliseringen av den högerpopulistiska retoriken när främlingsfientliga budskap blir svåra att avläsa.¹¹ Närvaron av dessa partier möjliggör dessutom ökningen av rasistiska och främlingsfientliga stämningar i samhället, genom att de kan påverka andra politiska aktörer och befolkningens tankemönster om specifika frågor.¹²

Denna utveckling, tillsammans med Sverigedemokraternas ökade inflytande, ökar risken för diskriminering av olika minoritetsgrupper. För ett land som Sverige, där över 20 procent av befolkningen har utländsk bakgrund, är högerpopulismens exkluderande retorik särskilt problematisk då den kan leda till större marginalisering av individer som framställs som “Den Andre.”

1.2 Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av ovanstående är uppsatsens syfte att undersöka Sverigedemokraternas diskursiva konstruktioner av “Den Andre” i partiets valmanifest från 2022 med fokus på

⁷ Wodak, *The Politics of Fear: The Shameless Normalization Of Far- Right Discourse*. SAGE, 2nd edition, 2021, s. 6.

⁸ Tamir Bar-on, “The Radical Right and Nationalism” i Rydgren, Jens (ed.) *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press, (2018), s. 24.

⁹ Ruth Wodak. ‘Us’ and ‘Them’: Inclusion and Exclusion – Discrimination via Discourse. I: *Identity, Belonging and Migration*, (red). Gerard Delanty, Ruth Wodak & Paul Jones. (Liverpool University Press, 2011), s. 56.

¹⁰ Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 2007, s 25.

¹¹ Wodak, 2021, s. 68

¹² Jens Rydgren, Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia: Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden. *European Journal of Social Theory* 6(1): 45–68 (2003), s. 45.

den radikala högerpopulistiska retorikens exkluderande diskurs. Frågeställningen som uppsatsen ska besvara lyder:

- *Hur konstrueras och exkluderas "Den Andre" i Sverigedemokraternas valmanifest 2022?*

1.3 Material

I denna del presenteras studiens primärmaterial som är Sverigedemokraternas senaste valplattform. Jag redogör för hur jag gått tillväga vid materialinsamlingen och diskuterar relevanta avgränsningar som jag har gjort inom ramen för uppsatsens syfte. Avsnittet avslutas med källkritiska reflektioner.

1.3.1 Primärmaterial och avgränsningar

Sverigedemokraternas senaste valplattform¹³ från 2022 är ett dokument som innehåller konkreta reformförslag för den kommande mandatperioden. Det speglar partiets aktuella åsikter och prioriteringar inom olika samhällsområden och utgör en viktig del av deras politiska verksamhet. Valmanifestet är författat av Sverigedemokraterna och förmedlar partiets värderingar till allmänheten, i synnerhet till potentiella väljare.

Dokumentet består av 63 sidor och har en innehållsförteckning med korta, tydliga rubriker som i ett tidigt skede fungerade som en indikator på vilka delar av valmanifestet som skulle vara relevanta för min studie. Eftersom syftet med arbetet är att undersöka hur Sverigedemokraterna konstruerar "Den Andre" genom utvalda högerpopulistiska strategier har jag behövt anpassa empirin genom att exkludera de delar av valmanifestet som inte ansågs relevanta, t.ex. *Näringsliv, Bilen, Jakt, Jord-och skogsbruk, Klimat, Djurskydd* etc.

De utdrag ur valmanifestet som analyseras i mitt arbete valde jag med stöd i den tidigare forskningen och studiens teoretiska ramverk. Exempel på dessa är "Brott och straff", "Gängkriminalitet", "Integration", "Migration", "Hedersproblematik", "Jämställdhet". Valet har gjorts främst med fokus på centrala begrepp som förekom i samband med litteraturläsningen: migration, invandring, integration, mångkulturalism, religion. Det analyserade materialet motsvarar ungefär hälften av valplattformens innehåll.

¹³ Även valmanifest, valprogram.

En ytterligare avgränsning i uppsatsen är att jag inte har analyserat uttalanden från enskilda partimedlemmar såsom tal, inlägg på sociala medier eller debattartiklar, detta trots att flera SD-politiker är aktiva på sociala plattformar och uttrycker sina åsikter och värderingar, och därmed når ut till allmänheten. Denna avgränsning motiveras delvis på grund av arbetets begränsade omfattning samt studiens syfte. Som tidigare nämnt, ämnar detta arbete att undersöka hur "Den Andre" konstrueras och exkluderas av Sverigedemokraterna som ett parti i helhet genom dess högerpopulistiska retorik inom en specifik diskurs, det vill säga, ett bestämt sätt skriva om "Den Andre" i ett bestämt sammanhang. Inom ramen för denna studie är det partiets valmanifest som står i fokus.

Att inkludera ovanstående källor i empirin hade möjligtvis bidragit till djupare förståelse för hur den exkluderande diskursen tar uttryck, dock är det inte givet att uttalanden och åsikter skulle delas av majoriteten av Sverigedemokraternas medlemmar. Valmanifestet, å andra sidan, är ett officiellt dokument, skrivet och offentliggjort av själva partiet, vilket ger innehållet större tyngd.

1.3.2 Källkritiska reflektioner

Valmanifestet som analyseras är författat av Sverigedemokraternas partimedlemmar med syftet att förmedla partiets värderingar, visioner och politiska mål till allmänheten. Det är dock svårt att med säkerhet fastställa huruvida alla medlemmar enas kring innehållet i valmanifestet. Det är inte heller uteslutet att det råder oenigheter inom partiet om olika sakfrågor. Eftersom materialet är publicerat på partiets officiella hemsida¹⁴ och är offentligt, har jag utgått från att majoriteten av SD-politiker delar de ståndpunkter och värderingar som presenteras i dokumentet.

Å ena sidan riktar ett valmanifest sig mot en specifik målgrupp, nämligen potentiella väljare, med partiernas avsikt att säkra fler röster och öka politiskt inflytande. Det som förmedlas via innehållet skulle kunna tolkas ha en dold mening för att framstå i bättre dager inför presumtiva väljare. Å andra sidan ligger det i Sverigedemokraternas intresse, precis som för andra partier, att demonstrera pålitlighet och ärlighet. De åsikter och föreställningar som Sverigedemokraterna uttrycker i sitt valmanifest kan därför anses vara trovärdiga.

¹⁴ Sverigedemokraterna. <https://sd.se/> (Senast besökt 2023-12-20).

Sverigedemokraterna belyser utvecklingen inom olika samhällsområden med siffror. Viss statistik förekommer således i det valda materialet, dock utan att SD konsekvent hänvisar till primärkällan.¹⁵ Det betyder nödvändigtvis inte att informationen är felaktig, men det är en potentiell brist i empirin. Samtidigt vill jag argumentera för att avsaknaden av källhänvisningar i valmanifestet inte nödvändigtvis bidrar till en försämrad och/eller ogiltig analys från min sida som uppsatsförfattare. Detta för att jag undersöker den exkluderande högerpopulistiska diskursen i ett specifikt sammanhang. Trots att fokus riktas mot en konkret ideologi och ett riksdagsparti är det inte en politisk studie jag genomför.

1.4 Begreppet invandrare

Språkbruk är inte neutralt. Det är en handling som bidrar till att reproducera olika föreställningar, kategoriseringssystem och handlingsmönster.¹⁶ Ett begrepp som förekommer både i empirin och i litteraturen är “invandrare”. Vid första anblick är ordets innebörd okomplicerad: en invandrare är en person som har flyttat från ett land till ett annat i syfte att bosätta sig där. I detta sammanhang visar alltså begreppet på en individs juridiska eller geografiska tillstånd i det nya landet. Å andra sidan benämns även personer som är födda i Sverige som “andra generationens invandrare” eller “invandrarbarn”. Den här typen av begreppsanvändning samt de olika ordsammansättningar har ifrågasatts och problematiserats av flera forskare.¹⁷

När jag undersöker Sverigedemokraternas valmanifest refererar jag till innehållet huvudsakligen genom direkta citat. För att utföra en analys på så objektiva sätt som möjligt använder jag mig av begreppet “invandrare” i dess olika sammansättningar när det förekommer i primärmaterialet för att belysa aktuella diskursen som framkommer i empirin.

¹⁵ Exempelvis: “Ungdomsrånen har ökat med 250 procent sedan 2013”, *Ungdomsfrågor I* Sverigedemokraternas valplattform 2022, s. 39.

¹⁶ Peter Svensson, *Diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2019, s. 37.

¹⁷ Mehrdad Darvishpour & Charles Westin, (red.) *Migration och etnicitet. Perspektiv på mångfald i Sverige*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2021, s 17; Se även Peralta, Amanda. “Det sagda och det tänkta” i *SOU Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, 2005.

2 Tidigare forskning

I detta kapitel presenterar jag forskningsöversikten om radikal högerpopulism. Sedan RHP-partiers framväxt i Europa har omfattande studier gjorts om fenomenet. På grund av uppsatsens syfte och omfattning avgränsar jag mig till den forskning som studerar hur "Den Andre" konstrueras och exkluderas av dessa partier.

Jag väljer att inleda kapitlet med en kortfattad redogörelse för de mest kännetecknande dragen, dels på grund av att Sverigedemokraterna anses tillhöra RHP-familjen, dels för att ge läsaren en överblick för ideologin eftersom det fortfarande råder oenighet kring hur dessa partier bör karakteriseras.¹⁸ I denna uppsats refererar jag stundvis till partifamiljen som högerpopulistisk, utan att alltid ange ordet "radikal" före. Valet är av en stilistisk karaktär.

2.1 Radikal högerpopulism

Som nämnt, är radikal högerpopulism svår att kategorisera genom en bestämd benämning eller dess karakteristiska drag.¹⁹ Det har dock gjorts många försök att definiera en grund som majoriteten av RHP-partier står på. Cas Mudde identifierar följande tre grundläggande kännetecken: nativism, auktoritarism och populism.²⁰ Nativismen utgör en central ideologi och fungerar som den minsta gemensamma nämnaren för att ett parti ska anses tillhöra RHP-familjen. Enligt den nativistiska synen bör landet endast bebos av dess infödda befolkning medan utifrånkommande grupper och idéer anses utgöra ett hot mot den samhällsgemenskap som majoriteten har byggt upp.²¹

Det andra kännetecknande draget, auktoritarism, definierar Mudde som tron på lag och ordning, ett strikt och organiserat samhälle där kränkningar av auktoritet bestraffas. Mudde påpekar att auktoritarismen inte nödvändigtvis omfattar odemokratiska attityder hos RHP-partier, även om detta ofta associeras med begreppet. Dock är det inte heller

¹⁸ Jens Rydgren, *Vad är högerpopulism?* i Rydgren, Jens & Widfeldt, Anders (red.), *Från Le Pen till Pim Fortuyn: populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*, 2004, 1. uppl., Liber, Stockholm, s. 19.

¹⁹ Håkan A Bengtsson (red.), *Högerpopulismen: en antologi om Sverigedemokraterna*, s. 45.

²⁰ Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 2007, s. 22.

²¹ Mudde, 2007, s. 19.

uteslutet att sådana föreställningar kan prägla partifamiljen.²² Detta kan kopplas till Muddes användning av ordet “radikal”, som i RHP-partiers fall tar uttryck genom ett motstånd mot vissa av de centrala dragen hos liberal demokrati, som exempelvis opposition till politisk pluralism och konstitutionell skydd av minoriteter.²³

Det tredje och sista karaktärsdraget är populism som saknar en enhetlig definition. Den har bland annat beskrivits som en politisk ideologi, en politisk stil och även som mentalitet.²⁴ Mudde tolkar populism som en ideologisk egenskap och inte enbart som en politisk stil. Enligt denna ideologi är samhället uppdelat i två homogena och antagonistiska grupper: “det rena folket” mot “den korrupta eliten”. Mudde menar att den populistiska demokratin värdesätter folkets allmänna vilja högt: den prioriteras till och med över konstitutionella garantier och mänskliga rättigheter.²⁵

Enligt Jens Rydgren karakteriseras dessa partier främst av en etnonationalistisk ideologi som grundar sig på motstånd mot invandring och mångkulturalism samt dess tydliga antielitism.²⁶ Rydgren motsätter sig Muddes uppfattning om att populismen ska räknas som en av de mest framträdande eller relevanta egenskaper hos partifamiljen som han kallar högerradikala.²⁷ Även om partierna uppvisar populistiska drag bör benämningen, enligt Rydgren, användas sparsamt, detta för att beteckningen “populistisk” tenderar att skifta bort fokus från den centrala kärnan som är etnonationalismen.²⁸ De som anses tillhöra eliten utmärks av en positiv och generös inställning till både invandring och mångkulturalism och som följd anklagas för “politisk korrekthet”.²⁹

Vidare menar Rydgren att målet för radikala högerpartier är att uppnå ett etniskt homogent samhälle och därmed stärka nationen samt övergå till traditionella värderingar.³⁰ Sociokulturella frågor, speciellt sådana som relaterar till nationell

²² Mudde, 2007, s. 23.

²³ Mudde, 2007, s. 25.

²⁴ Ann-Cathrine Jungar & Anders Ravik Jupskås, *Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family?* i *Scandinavian Political Studies*, vol. 37, no. 3, (2014), s. 219.

²⁵ Mudde, 2007, s. 23.

²⁶ Rydgren, J. (2017). Radical Right-wing Parties in Europe: What's Populism Got to Do With It? *Journal of Language and Politics*, 16(4), s. 9.

²⁷ Johanna Palm och Jens Rydgren, *Ojämlighet och radikala högerpartier*, Underlagsrapport till LOs jämlikhetsutredning, 2018, s. 9.

²⁸ Rydgren, J. (2017). Radical Right-wing Parties in Europe: What's Populism Got to Do With It? *Journal of Language and Politics*, 16(4), s. 9.

²⁹ Palm och Rydgren, 2018, s. 9.

³⁰ Rydgren, 2007, s. 242.

identitet, prioriteras. Migranter ses som den största orsaken till att kriminalitet, arbetslöshet och andra oroligheter inom samhället har ökat. Rydgren påpekar, likt Wodak, att radikala högerpartier anser att den västerländska välfärdens generositet utnyttjas vilket i sin tur leder till ett minskat statligt stöd för det "egna" folket.³¹

2.2 "Den Andre" i radikal högerpopulism

I en studie av politiska diskurser, valkampanjer, offentliga tal och medierapporteringen i den europeiska kontexten, fokuserar Ruth Wodak på hur den diskursiva exkluderingen av minoriteter tar uttryck.³² Wodak väljer att använda sig av begreppet exkludering snarare än rasism med motiveringen att det senare förstås på olika sätt beroende på den geografiska kontexten.³³ Begreppet har dessutom negativa konnotationer och kan innebära att få erkänner uteslutande och fördomsfulla attityder mot minoritetsgrupper.³⁴ Kriterierna för exkludering kan variera beroende på ursprungslandet eller religionen som en viss grupp tillhör. Vanligast är att den högerpopulistiska retoriken betraktar alla utländska personer som en stor homogen grupp, något som i slutändan leder till stigmatisering.³⁵

Wodak urskiljer tre sätt som den exkluderande retoriken tar form på: den diskursiva konstruktionen av ingrupper och utgrupper ("vi" och "dom"), som möjliggörs genom skapandet av positiv självframställning och negativ framställning av "Den Andre", strategier för rättfärdigandet och legitimeringen av själva uteslutningen och slutligen förnekandet av rasism.³⁶ Slutsatsen, vad gäller den högerpopulistiska diskursen, är att Den Andre/utgruppen, i synnerhet migranter, målas upp som syndabockar, fara och hot mot ingruppen och via de ovan nämnda strategier diskrimineras.

Anders Hellström analyserar den högerpopulistiska diskursen i den socialkonservativa webbtidningen "Samtiden" som ägs av Sverigedemokraterna. Studien omfattar perioden mellan 2016 och 2022 och undersöker hur invandringsfientliga påståenden

³¹ Rydgren, 2007, s. 244.

³² Ruth Wodak. 'Us' and 'Them': Inclusion and Exclusion – Discrimination via Discourse. I: *Identity, Belonging and Migration*, (red). Gerard Delanty, Ruth Wodak & Paul Jones. (Liverpool University Press, 2011), s. 56.

³³ Wodak, 'Us' and 'Them': Inclusion and Exclusion – Discrimination via Discourse, 2011, s. 56.

³⁴ Wodak, 2011, s. 58.

³⁵ Wodak, 2011, s. 64.

³⁶ Wodak, 2011, s. 57.

sammanfaller med berättelser om den nationella identiteten.³⁷ Hellström visar på att den diskursiva konstruktionen av den svenska nationella identiteten skapas och förstärks i relation till “Den Andre”, sedd som icke-svensken som inte delar samma historia, förflutet och kultur. “Den Andre” utgör ett ekonomiskt och kulturellt hot mot den homogena gemenskapen som “folket” har byggt upp tillsammans. Vidare förklarar Hellström att den kollektiva svenska identiteten är förankrad i den långvariga svenska traditionen; den kan inte enkelt erhållas av Den Andre eftersom denne saknar gemensamma rötter och delade minnen.³⁸

Hellströms slutsats är att den radikala högerpopulistiska diskursen förmedlar en känsla av nostalgi för en gyllene tidsålder och sammanhållen nationell identitet. Invandringsfientlighet artikuleras i analyserade material genom att den politiska eliten kritiserar för att inte lyssna på folkets intressen och de anklagas även för att ha orsakat att landet har splittrats.³⁹

Sverigedemokraternas principprogram och valmanifest studeras av Gabriella Elgenius och Jens Rydgren med fokus på den etnonationalistiska budskapets förändring mellan perioden 1989-2014. Författarna kommer fram till att Sverigedemokraterna anklagar andra riksdagspartier och dess positiva inställning till mångkulturalismen för att ha äventyrat den svenska nationens autenticitet.⁴⁰ Här kan paralleller dras med Wodaks fynd om att exkluderingen manifesteras i form av diskursiva strategier som använder “Den Andre” som syndabockar, i detta fall medlemmar av det mångkulturella samhället. Anklagelser och missnöjet riktade mot andra politiska partier är också i linje med den kännetecknande antielitismen.

Likt Hellström, visar Elgenius och Rydgren på konstruktionen av en gyllene tidsålder som refererar till 50-talets Sverige där trygghet, homogenitet och sammanhållning var symboler för det traditionella levnadssättet.⁴¹ Författarna observerar att trots

³⁷ Anders Hellström. *The Populist Divide in Far-Right Political Discourse in Sweden: Anti-Immigration Claims in the Swedish Socially Conservative Online Newspaper Samtiden from 2016 to 2022*. (Societies 2023, 13, 108.), s. 2 <https://doi.org/10.3390/soc13050108> (Hämtad 23-12-01).

³⁸ Hellström, 2023, s. 10.

³⁹ Hellström, 2023, s. 10.

⁴⁰ Gabriella Elgenius & Jens Rydgren. Frames of nostalgia and belonging: the resurgence of ethno-nationalism in Sweden. *European Societies Vol. 21, No. 4*, (2019), s. 598.

⁴¹ Elgenius & Rydgren, *Frames of nostalgia*, s. 590- 591.

Sverigedemokraternas nedtonade budskap över tid målas bilden av “Den Andre”, i synnerhet muslimer och utomeuropeiska migranter, som det största hotet mot Sverige.⁴²

Kristina Boréus analyserar sambandet mellan nationalism och den diskursiva diskrimineringen av immigranter i österrikiska, danska och svenska valrörelser mellan perioden 1985-2010. Boréus betonar att den diskursiva diskrimineringen i valrörelserna är mer sannolik att förekomma hos partier med den etnonationalistiska synen, det vill säga hos de högerextrema.⁴³ Diskrimineringen manifesteras genom den negativa presentationen av Den Andre (hotbild) som leder till förslag på en ogynnsam behandling i form av assimilering eller viljan att “kasta ut” migranter eller hindra dem från att komma in till landet.⁴⁴

I den svenska kontexten lyfter författaren fram att migranter ofta representerades som “tillgång” och “resurs”, något som inte förekom i andra länder. Författaren finner inte lika många tecken på den etniska nationalismens närvaro i svenska valrörelser, vilket ger slutsatsen att den diskursiva diskrimineringen är starkare i Österrike och Danmark än i Sverige.⁴⁵

Forskningsöversikten som presenteras i detta avsnitt tydliggör nödvändigheten av att undersöka och problematisera den högerpopulistiska diskursen om Den Andre. Detta blir särskilt aktuellt med tanke på den pågående normaliseringen av främlingsfientliga partier i Europa, inte minst Sverigedemokraternas politiska framgångar i Sverige.

⁴² Elgenius & Rydgren, *Frames of nostalgia*, s. 591.

⁴³ Kristina Boréus. Nationalism and Discursive Discrimination against Immigrants in Austria, Denmark and Sweden, i *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*, (London: Bloomsbury Academic, 2013) s. 295.

⁴⁴ Boréus, Nationalism and Discursive Discrimination against Immigrants in Austria, Denmark and Sweden, 2013, s. 296.

⁴⁵ Boréus, 2013, s. 304.

3 Teoretiskt perspektiv

Med avstamp i Ruth Wodaks verk “The Politics of Fear. The Shameless Normalization Of Far-Right Discourse”, med särskild fokus på kapitlet The Politics of Exclusion, presenterar jag en rad olika diskursiva och retoriska strategier som används av RHP-partier för att konstruera och exkludera “Den Andre”.

Ruth Wodak är lingvist och en av de ledande diskursanalytikerna som forskar om rasism, diskriminering och den högerpopulistiska retoriken. Wodaks perspektiv utgör mitt teoretiska ramverk och bidrar till att analysera Sverigedemokraternas konstruktion av “Den Andre” med aktuell insyn på RHP-partiernas retorik.

3.1 The Politics of Exclusion

Som redan nämnt, bygger den högerpopulistiska politiska retoriken på konstruktionen av ett “vi” och “dom” som framställs som varandras motsatser.⁴⁶ RHP-partier definierar ett homogent folk utifrån idén om blodsband och värderar starkt Folkhemmet som ska skyddas från både yttre och inre hot. Hot symboliseras av främlingar: migranter, flyktingar, muslimer, romer, judar etc, alltså Den Andre.⁴⁷ Målet att skydda hemlandet bygger även på vad Wodak kallar för historisk mytologisering: att genom konservativa och traditionella värderingar återvända till “gamla goda tider” när allting var bättre.⁴⁸ Samtidigt kännetecknas sådana partier av välfärdschauvinismen, det vill säga föreställningen att den nationella välfärden endast ska nyttjas av de “riktiga” medlemmarna av den nationella gemenskapen.⁴⁹

Ett exempel på retoriska strategier är instrumentaliseringen av olika etniska eller religiösa minoriteter som syndabockar.⁵⁰ Syndabockar står till skuld för de mesta av samhällsproblem: ökad kriminalitet, arbetslöshet, bostadsbrist, dåliga löner etc. Denna strategi manifesteras i sin tur till rädslans politik, eftersom “dom” (etniska, religiösa minoriteter) utgör ett hot mot “oss”. Denna rädsla instrumentaliseras följaktligen för att

⁴⁶ Ruth Wodak. *The Politics of Fear. The Shameless Normalization Of Far- Right Discourse*, 2021, s. 13.

⁴⁷ Wodak, *The Politics of Fear*, 2021, 8.

⁴⁸ Wodak, 2021, s. 34.

⁴⁹ Wodak, 2021, s. 34.

⁵⁰ Wodak. 2021, s. 6.

skapa hopp där partiet får framträdande roll i form av frälsaren som ska “avlägsna” hot och göra “oss” bra igen.⁵¹

Vidare menar Wodak att RHP-partier betonar skillnader mellan ett “Vi” och “Den Andre” med alla medel de kan; strategier för avhumanisering, skapandet av konspirationer vilket inbegriper orealistiska scenarion som oftast är överdrivna.⁵² Strategi för kalkylerad ambivalens, uttalanden som bär på flera, oftast motstridiga betydelser, för att nå ut till olika målgrupper samtidigt används ofta.

RHP-partier erbjuder dessutom enkla lösningar till komplexa samhällsproblem men använder i sin tur själva komplexa samhällsfrågor för politisk mobilisering. Ett exempel som Wodak refererar till är vad författaren benämner som den pseudo-emancipatoriska genuspolitiken.⁵³ RHP-partier kännetecknas generellt av traditionella och konservativa värderingar som betonar kärnfamiljen och bestämda könsroller. När den falska frigörelsen används relateras den ofta till den antimuslimska retoriken där kvinnor ska “befrias” från förtryck som associeras med slöja som har blivit påtvingat på den muslimska kvinnan.⁵⁴

⁵¹ Wodak, 2021, s. 6.

⁵² Wodak, 2021, s. 95.

⁵³ Wodak, 2021, s. 27.

⁵⁴ Wodak, 2021, s. 28.

4 Metod

4.1 Kritisk diskursanalys

Det diskurshistoriska angreppssättet är en undergren till den kritiska diskursanalysen CDA som förknippas med bland annat Ruth Wodak och används av författaren i ovan diskuterade verket. Diskursanalys fungerar både som ett perspektiv och en metod och erbjuder en insikt i hur makt och ideologi kan fungera.⁵⁵ Eftersom språkbruk är i fokus så kombinerar CDA i sig lingvistiska aspekter där ordval, meningsbyggnad etc analyseras.

Inledningsvis genomförde jag en kvalitativ innehållsanalys av det valda materialet. Denna metod lämpar sig att finna mönster i större material med fokus på texters innebördsaspekt, alltså syftar metoden till att besvara frågan “vad säger texten”?⁵⁶ Som tidigare nämnt, innehåller ett valmanifest generellt stora mängder varierande samhällsfrågor, vilket ledde till flera avgränsningar. I valmanifestet sökte jag efter följande sökord: invandr*, migration*, integration*, svensk*.

Valet av att kombinera med diskursanalys grundar sig i viljan att få en djupare förståelse av empirin eftersom innehållsanalysen fokuserar på det explicita.⁵⁷ Wodak menar dessutom att en diskurs om ett specifikt ämne, exempelvis migration, kan få en annan kontextuell innebörd under en valkampanj för att mobilisera röster. Det kan leda till att den sedan bygger vidare på andra diskurser som, till exempel, säkerhet och medborgarskap, men även spridas till andra samhällsområden som vård och utbildning.⁵⁸

4.2 Forskningsetiska bedömningar

Förståelsen för texten påverkas av olika faktorer som individuella upplevelser, uppfattning av världen, utbildning, etc. Inom ramen för den kvalitativa

⁵⁵ Svensson, 2019, s. 24.

⁵⁶ Boréus, Kristina & Bergström, Göran. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018, s. 51.

⁵⁷ Kristina Boréus & Göran Bergström, 2018, s. 79.

⁵⁸ Ruth Wodak. *The Politics of Fear. The Shameless Normalization Of Far- Right Discourse*, s. 71.

innehållsanalysen sker inte analysen av en text oberoende av skribentens kunskaper och tolkningar.⁵⁹ Samtidigt bör en god forskning vara transparent och slutsatser som framkommer välmotiverade.⁶⁰ Av denna anledning presenterar jag tolkningar av Sverigedemokraternas valmanifest genom att citera och redogöra för innehållet i dokumentet.⁶¹

Det här är en uppsats om Sverigedemokraternas konstruktion av “Den Andre”. Ett parti som öppet motsätter sig invandring, mångkulturalism och religiösa minoriteter. I min roll som uppsatsförfattare vill jag därför varna om förekomsten av flera provocerande och problematiska åsikter. Min avsikt med denna studie är inte att bidra till reproduceringen av de föreställningarna som partiet presenterar i sin diskurs, utan att problematisera dessa mot bakgrund av den pågående normaliseringen av RHP-retoriken.

Tolkningar och argumentationer jag för i min uppsats grundar sig således på att jag har analyserat och diskuterat innehållet i empirin med hjälp av studiens metodologiska och teoretiska ramverk samt med stöd i den tidigare forskningen. Personliga eller politiska åsikter bör inte förekomma i en vetenskaplig uppsats. Däremot vill jag notera, i linje med det som diskuterades ovan, att min personliga bakgrund har varit en bidragande faktor till ämnesvalet.

⁵⁹ Kristina Boréus & Göran Bergström, 2018, s. 32.

⁶⁰ Boréus & Bergström, 2018, s. 41.

⁶¹ Boréus, 2018, s. 41.

5 Analys och resultat

I detta kapitel presenteras undersökningen av primärmaterialet utifrån de valda teoretiska och metodologiska ramverken. För att vara transparent som skribent och underlätta förståelsen för materialet redogör jag för relevanta utdrag ur Sverigedemokraternas valmanifest i form av direkta citat och blockcitat. Dessa följs sedan av tolkningar i enlighet med Ruth Wodaks teoretiska perspektiv på den radikala högerpopulistiska retoriken. Analysen presenteras med hjälp av underrubriker för att åskådliggöra hur användningen av de olika radikala högerpopulistiska strategierna bidrar till den diskursiva konstruktionen och exkluderingen av “Den Andre” i partiets valplattform.

“Den hotfulla invandraren”

Sverigedemokraterna inleder valprogrammet med följande citat: “Otryggheten som vuxit till ett strukturellt samhällsproblem är den allvarligaste följden av den gränslösa migrationspolitik som en lång serie av regeringar bedrivit.”⁶² Genom att associera otrygghet med migrationspolitik förmedlar partiet bilden av invandrare som en av de främsta orsakerna till att det svenska samhället inte längre anses vara tryggt.

Av citatet framgår det även att de tidigare regeringar som ansvarade för migrationspolitiken har tillåtit detta genom att sätta migrantens intressen före svenska medborgares. Rydgren påpekar, bland annat, att det som förenar “eliten”, som de radikala högerpartierna definierar och mobiliserar mot, är dess generösa syn på invandring och positiva inställning till mångkulturalism.⁶³

Migranten instrumentaliseras till en syndabock som konstrueras som ett hot mot Sveriges trygghet. Enligt Wodak är detta en manifestation av rädlans politik där det efterföljande steget för RHP-partier är instrumentaliseringen av rädslan för att erbjuda hopp.⁶⁴ Detta kan utläsas i följande citat:

Den oro som präglar vår tid kan bytas till framtidsoptimism. Det svenska samhället och den svenska kulturen är i grunden något att vara stolt över. Få

⁶² Sverigedemokraterna, *Sverigedemokraternas valplattform 2022*, s. 4.

⁶³ Palm och Rydgren, 2018, s. 9.

⁶⁴ Wodak, 2021, s. 6.

länder har historiskt kunnat mäta sig med svenskarnas förmåga att kombinera individuell frihet med stor omtanke om varandra. Tidigare generationer av svenskar har byggt upp ett samhälle som länge var bland de främsta i världen.⁶⁵

Wodak poängterar att högerpopulistiska partier använder berättelser om en gemensam historia och ett gemensamt förflutet där den egna gruppen framställs som hjältar.⁶⁶ Detta syns i SD:s konstruktion av "svenskar" och Sverige som respekterar individuella friheter samtidigt som de visar stor omtanke om varandra. Liknande resonemang återfinns även i den tidigare forskningen, där bland annat Hellström belyser hur konstruktionen av den "svenska" nationella identiteten sker i relation till "Den Andre" som i sin tur bygger på förekomsten av gemensamma rötter samt delade minnen och kultur.⁶⁷ Sådan föreställning om nationstillhörighet går i linje med den etnonationalistiska kärnan i RHP-ideologin, där "folket" definieras i termer av blodsband, vilket innebär att personer med andra bakgrunder inte ses som en del av nationen, något som bidrar till utanförskap och stigmatisering.⁶⁸

Genom att hänvisa till de tidigare generationerna av svenskar som har skapat ett av de mest framgångsrika samhällena i världen, upprätthåller partiet en positiv bild av ingruppen, det vill säga "svenskar". Detta är ett exempel på den exkluderande retoriken som möjliggörs genom strategin för positiv självframställning och negativ framställning av "Den Andre".⁶⁹ Utdragen ovan visar på partiets syn på invandraren som en symbol för otrygghet, samtidigt som "svenskar" framställs som en grupp med positiva egenskaper.

Wodak menar även att RHP-partier värdesätter Folkhemmet som definieras i termer av homogen befolkning. Invandringen utgör således ett direkt hot mot denna homogenitet och uppmanar till att hemlandet ska försvaras.⁷⁰ Enligt Wodak betonar högerpopulistiska partier skillnaden mellan "vi" och "dom" med alla möjliga medel, även genom att presentera en subjektiv bild av verkligheten, som i detta fall är synen på det "gamla" svenska samhället som framgångsrikt, medan den aktuella bilden som skapas av Sverige är förknippad med strukturella samhällsproblem som symboliseras av "gränslös

⁶⁵ Sverigedemokraternas valplattform, s. 4

⁶⁶ Wodak, 2021, s. 94.

⁶⁷ Hellström, 2023, s. 10.

⁶⁸ Wodak, *The Politics of Fear*, 2021, 8.

⁶⁹ Wodak, 2011, s. 57.

⁷⁰ Wodak, 2021, s. 8.

migrationspolitik”.⁷¹ Målet att skydda Sverige från otrygghet och strukturella samhällsproblem grundar sig även på viljan att återvända till “gamla goda tider”.⁷² Rädslan instrumentaliseras av Sverigedemokraterna i avsnittet om “Brott och straff” där invandrare återigen associeras med otrygghet:

Under de senaste årtionden har otryggheten spritt sig över Sverige och förändrat samhällsklimatet i grunden. Kopplingen till den skadliga och allt för omfattande invandringen under en lång tid är uppenbar. Ingen uppgift är viktigare än att vända utvecklingen. Hela Sverige ska vara tryggt för alla som vistas här.⁷³

Som tidigare nämnt, använder sig RHP-partier av rädslans politik som en strategi för att skapa hopp och framtidstro. Enligt Wodak sker detta genom att högerpopulistiska partier tillskriver sig själva en framträdande roll som frälsare som ska “avlägsna” hotet.⁷⁴ I citatet ovan nämns att den viktigaste uppgiften är att vända utvecklingen som den skadliga invandringen har orsakat. Genom återkommande associationer av invandrare med hot och otrygghet reproducerar och förstärker Sverigedemokraterna bilden av “Den Andre” som hotfull. För att landet ska vara tryggt för “alla som vistas här” behöver hotet avlägsnas. Utöver de nedvärderande associationerna, visar ovanstående även på den exkluderande diskursen i och med att invandrare inte anses tillhöra “hela” Sverige, trots att de vistas i landet.

“Den kriminella invandraren”

Som kontrast till den positiva självbild som Sverigedemokraterna konstruerar, fortsätter diskursen om hotet som invandringen medför att reproduceras genom att SD diskuterar “andra generationens invandrare” och deras brottsbenägenhet i avsnittet om “Gängkriminalitet”:

Gängvåldet tar stora samhällsresurser i anspråk och göds av tystnadskultur, utbredd missaktning mot det svenska samhället och parallellkultur som tillåtit få fästa genom en allt för tolererande integrationspolitik. Trots att kostnaden för integrationspolitiska åtgärder och för satsningar på skola, välfärd och bostäder i segregerade områden varit omfattande, har politiken misslyckats i sådan grad

⁷¹ Wodak, 2021, s. 95.

⁷² Wodak, 2021, s. 34; Elgenius & Rydgren, *Frames of nostalgia*, s. 590- 591; Hellström, 2023, s. 10.

⁷³ SD, s. 5.

⁷⁴ Wodak, 2021, s. 6.

att andra generationens invandrare är mer benägna att begå brott än sina föräldrar och i stor grad utgör rekryteringsbasen för gängen.⁷⁵

Ovanstående utdrag konstruerar bilden av invandraren som brottsbenägna, samtidigt som gängvård förknippas med en “alltför tolererande integrationspolitik”. Enligt Wodak kännetecknas RHP-retoriken av att högerpopulistiska partier erbjuder simplistiska förklaringar till komplexa fenomen, som att exempelvis inte ta någon hänsyn till olika socioekonomiska faktorer som kan ha bidragande orsaker till brottslighet.⁷⁶ SD hänvisar till den misslyckade politiken, som i citatet ovan representeras av integrationspolitik, som en av orsakerna till att “andra generationens invandrare”, det vill säga individer som är uppvuxna i Sverige, möjligtvis även födda i landet, är överrepresenterade inom brottsstatistiken.

Genom att kritisera integrationspolitiken i relation till invandrades brottslighet och betona en rad olika satsningar på välfärd, skola samt segregerade områden som har genomförts, skapar partiet en bild av “Den Andre” som kan uppfattas som i grunden problematisk; hotfull och kriminell. Trots att flera åtgärder har riktats mot att förebygga problemet, i det här fallet invandrades brottsbenägenhet, fortsätter “Den Andre”, enligt utdraget ovan, att begå brott.

SD anser dessutom att hänsynstagande till olika socioekonomiska faktorer för överrepresentationen är ett problem i sig som behöver lösas: “Istället för att bortförklara brott och rikta fokus mot förebyggande integrationsåtgärder som inte visat sig fungera, är det hög tid att lägga om den kriminalpolitiska inriktningen.”⁷⁷ Om brotten “bortförklaras” samtidigt som förebyggande integrationsåtgärder inte har gett någon effekt, kan en möjlig slutsats från detta antagande, i kombination med ovan diskuterade utdraget, vara att det “brottsliga” är en del av den kriminella invandraren som inte kan “fås bort”, varken med satsningar på olika samhällsområden eller förebyggande åtgärder.

Liknande diskurs går även att finna i avsnittet om “Integration” där Sverigedemokraterna diskuterar problem såsom hög arbetslöshet och dåliga skolresultat bland utrikes födda samt högt antal skjutningar i jämförelse med resten av EU-länder:

⁷⁵ SD, s. 6.

⁷⁶ Wodak, 2021, s. 5.

⁷⁷ SD, s. 5.

Problemen beror på en kombination av många faktorer: Naivitet inför skillnader vad gäller normer och värderingar; Slapphet inför kriminalitet och asocialt beteende: En missriktad välvilja som möjliggör permanent offentlig försörjning; Och framförallt en ängslig politisk korrekthet som gör att vi ej pratar om de uppenbara problemen samt orsakerna till dem.⁷⁸

SD konstruerar bilden av Sverige som ett naivt land, som har varit välvilligt men i sin naivitet bidragit till att “Den Andre” har kunnat permanent få försörja sig på Sveriges bekostnad. Detta förstärker bilden av Sverige som ett offer för hot.⁷⁹ Medan den politiska korrektheten som SD refererar till kan härledas till “eliternas” generösa inställning till invandringen.⁸⁰ Vidare fortsätter associationen av “kriminella gäng” med invandringen, vilket ytterligare förstärker den diskursiva konstruktionen av invandraren som den kriminella. I samband med detta förespråkar SD strikta åtgärder för att få bort hotet:

Sverigedemokraterna anser att få politiska åtgärder är för långtgående när det kommer till att pressa tillbaka både de kriminella gängerna och den kultur som gör att de får fäste. En första och viktig åtgärd är att stoppa invandringen av grupper som har svårt att integreras i det svenska samhället och kulturen.⁸¹

Wodak menar att RHP-partier lyckas med att fostra rädsla och legitimera olika policyförslag som oftast är kopplade till att strama åt invandringen med att åberopa säkerhetsbehov.⁸² SD skriver att “Teorrorism och extremism utgör det yttersta uttrycket av det fallerade mångkultursprojektet som bedrivits i Sverige.”⁸³ Genom att förknippa dessa fenomen med mångkultur, konstruerar SD terrorism och extremism som något icke-svenskt, som förknippas med invandrarnas närvaro i landet, och därmed förstärker bilden av “Den Andre” som syndabock och hot för Sveriges säkerhet.⁸⁴

Det svenska samhället och den svenska kulturen används i ett positivt sammanhang och fungerar som en motpol till kriminalitet och kriminella gäng- gängvåld är inte något

⁷⁸ SD, Integration, s. 11.

⁷⁹ Wodak, 2021, s. 10.

⁸⁰ Palm och Rydgren, 2018, s. 9.

⁸¹ SD, Gängkriminalitet, s. 6.

⁸² Wodak, 2021, s. 13.

⁸³ SD, 2022, s. 10.

⁸⁴ Wodak, 2021, s. 13.

som är hemmahörande i Sverige utan det är något som har “följt med” invandringen. Bilden som partiet konstruerar av det “svenska” står i direkt kontrast till “Den Andre” som på grund av sin kultur och ursprung har svårt att bli en del av det svenska samhället, medan den infödda gruppen (svenskar) antas vara icke-kriminella och inte benägna att begå brott.

“Mångkultursprojektet” är också ett intressant begrepp utifrån den lexikaliska aspekten, eftersom “projekt” kan vara något planerat och koordinerat av den politiska “eliten”. Detta kan härledas till de radikala högerpopulistiska partiernas tron på “konspirationer” som kommer från fiender, både från insidan men även utanför nationens gränser.⁸⁵ Detta bidrar ytterligare till att rädsla instrumentaliserar och den exkluderande diskursen mot invandrare legitimeras i och med att bilden om gruppen fortsätter att konstrueras i ett negativt ljus, där fokus endast läggs på “Den Andres” brottsbenägenhet, otrygghet och hotet mot landets säkerhet.

“Den kvinnoförtryckande invandraren”

Wodak påpekar även att RHP-partier kännetecknas av att de för en pseudo-emancipatorisk genuspolitik (falsk frigörelse) som i själva verket är sammankopplad till antimuslimsk retorik.⁸⁶ I SD:s valmanifest ägnas hedersproblematik ett separat avsnitt där partiet inleder kapitlet med att fastslå att hederskultur är något som är oförenligt både med svensk kultur och svenska värderingar:

De hederskulturer som följt med migrationen till Sverige tar sig olika uttryck. Det handlar om allt från implicita förväntningar från familj och släkt på flickor att beslöja sig, att begränsa sitt umgänge, sina aktiviteter och sina intressen – till tvångsgiften, rörelsefrihet och rent våld.⁸⁷

Synen på hederskultur som något som “följer” med migrationen visar tydligt på att SD inte anser att detta problem kan förekomma bland “svenska” familjer. Den falska frigörelsen som Wodak beskriver träder fram genom att SD refererar till förväntningar på flickor som ska beslöja sig och som på grund av familjeförhållandena även tvingas begränsa sina privatliv. Partiet omnämner inte att liknande utmaningar och inskränkningar på privatlivet även kan drabba flickor och kvinnor som inte bär slöja,

⁸⁵ Wodak, 2021, s. 94.

⁸⁶ Wodak, 2021, s. 27.

⁸⁷ SD. 2022, s. 14.

vilket leder tankarna till att den riktade uppmärksamheten mot den diskriminerade och förtryckta beslöjade flickan i själva verket är en symbol för en antimuslimsk retorik som döljer sig bakom den högerpopulistiska pseudo-emancipatoriska genuspolitiken.⁸⁸ Som lösning på hedersförtryck föreslår partiet följande:

...barn från kulturer där hedersproblematik är vanligt bör få regelbunden uppföljning av skolhälsovård och kurator samt särskild utbildning om vilka rättigheter som tillkommer alla i Sverige. Socialtjänst och polis bör göra regelbundna hembesök i hushåll där hedersnormer misstänks.⁸⁹

Wodak poängterar att RHP-partier använder sig av dubbla budskap för att nå ut till sina väljare.⁹⁰ Budskapet kan ofta vara av motstridig karaktär för att anpassas till publiken. I fallet med ovan presenterade utdrag föreslår partiet att myndigheter ska göra regelbundna hembesök vid misstankar om hedersförtryck. Det framkommer inte av utdraget eller resten av avsnittet att detta förslag skulle innebära en eventuell inskränkning av individens rättigheter. Förslaget är dessutom kränkande och förutsätter att "Den Andre" i egenskap av att denne tillhör en annan kultur än den "svenska" bör kontrolleras och granskas av myndigheterna. SD menar vidare att det bör vara möjligt att utvisa personer på grund av "asocialitet för utövandet av hedersförtryck även utan att ett konkret brott begåtts" samt att "ingen hänsyn tas till personens anknytning till Sverige."⁹¹ Dessa förslag är återigen maskerade som den falska frigörelsen.

I det efterföljande kapitel om "Jämställdhet" påpekar partiet att män och kvinnor ska ha samma rättigheter, och betonar att Sverige tillhör "ett av de länder där jämställdheten kommit längst" men att utvecklingen har "snabbt gått åt andra hållet, framförallt som följer av politiska prioriteringar i migrationspolitiken."⁹² I ovanstående citat konstrueras invandrare som syndabockar som står till skuld för att Sverige möjligtvis inte längre kan betraktas som det mest jämställda landet. Resonemanget är i linje med Wodaks teori om att kvinnorräts- och jämställdhetsfrågor uppkommer i samband med invandringsdiskursen där högerpopulistiska partier använder dessa frågor som en täckmantel för att konstruera en bild av "Den Andre" som kvinnoförtryckande och

⁸⁸ Wodak, s. 27-28.

⁸⁹ SD, 2022, s. 14.

⁹⁰ Wodak, 2021, s. 25.

⁹¹ SD, 2021, s. 14.

⁹² SD, 2022, s. 15.

omodern.⁹³ Diskursen om hedersrelaterat kvinnoförtryck fortsätter även i avsnittet om “Jämställdhet”:

Samtidigt begränsar hedersrelaterat våld och kulturellt förtryck livet för hundratusentals människor i Sverige. [...] Kulturella och religiösa påtryckningar begränsar deras frihet att ta del av samhället, välja partner och ta del av den individuella frihet som förknippas med den västerländska samhällsordningen.⁹⁴

På så sätt antyder SD att muslimska flickor och kvinnor saknar valmöjligheter och de blir förtryckta genom att deras fri vilja begränsas av kulturella och religiösa skäl. SD fortsätter med att betona vikten av att arbeta mot diskriminering och särbehandling och “värna valfrihet, säkra likhet inför lagen och utforma en politik som underlättar tillvaron för män såväl som kvinnor i de livssituationer som de själva valt”.⁹⁵ Detta citat visar på att SD reducerar muslimska kvinnor och flickor till passiva objekt då påståendet “underlätta tillvaro som de själva valt” inte gäller för den muslimska kvinnan. Slöja likställs med uttryck för kvinnoförtryck, inte med valfrihet, således är Sverigedemokraternas pseudo- emancipatoriska genuspolitiken ett ytterligare tecken på den antimuslimska retoriken som kännetecknar RHP-partier.

“Den lågkvalificerade invandraren”

SD diskuterar utmaningar med arbetslösheten i Sverige och i valmanifestet skriver partiet att “Alla kan någon gång under livet råka ut för arbetslöshet.”⁹⁶ I detta citat visar SD hänsynstagande och förståelse för de arbetslösas situation som något som kan drabba alla. I efterföljande stycke diskuteras arbetslöshet som förknippas med invandrare på följande sätt: “Arbetslösa i stor utsträckning består av invandrade grupper med låga kvalifikationer och för små drivkrafter eller möjligheter att gå från bidrag till jobb.”⁹⁷

Även här är den lexikaliska aspekten av båda meningsformuleringarna ett talande exempel på partiets negativa och nedvärderande konstruktion av invandrare. Att råka ut

⁹³ Wodak, 2021, s. 28.

⁹⁴ SD, 2022, s. 15.

⁹⁵ SD, s. 15.

⁹⁶ SD, s. 27.

⁹⁷ SD, s. 27.

för något är inte lika med att vara något: man drabbas av en olycka, kris eller sjukdom, något som är bortom ens val och makt. Arbetslösa invandrare, å andra sidan, tillskrivs nedvärderande egenskaper genom beskrivningar som "lågkvalificerade" och "med små drivkrafter."

SD gör även skillnad på "svenska" elever och menar att "Få sektorer har drabbats så hårt av en misslyckad integrationspolitik och en allt för hög invandring som skolan"⁹⁸ När det kommer till "svenska" elever, "svenska" arbetare, etc diskuteras olika samhällsproblem och fenomen såsom bristfälliga kunskaper i skolan eller arbetslöshet först och främst mot bakgrund av invandringen som anses vara orsaken till de olika samhällsproblemen. Detta är ett ytterligare tecken på att "Den Andre" endast ses som ett hot, en fara och används som en syndabock.

Invandraren som kommer till Sverige, ett land med rättigheter och yttrandefrihet, utgör ett hot mot Sveriges demokrati, men är aldrig hotad eller otrygg själv och osynliggörs även när problemen drabbar denne. Som exempelvis i nedanstående utdrag där partiet anser att invandring från icke-demokratiska länder är påfrestande för den svenska demokratin:

En mycket stor invandring från länder där det råder en annan syn på yttrandefrihet, sekularisering och fri- och rättigheter innebär också påfrestningar för den svenska demokratin. Det svenska individualistiska förhållandet mellan stat och medborgare, med både rättigheter och skyldigheter för den enskilde, är inte alltid självklar för dem som invandrat från samhällen präglade av starka klanstrukturer.⁹⁹

Som nämnt tidigare, strävar RHP-partier att understryka skillnaderna mellan "vi" och "dom", som inom ramen för den aktuella diskursen motsvaras av "svenskar" respektive "invandrare". Sverige porträtteras som ett demokratiskt land med respekt för rättigheter och skyldigheter, och denna bild står i kontrast till andra länder som inte är lika demokratiska. Den högerpopulistiska strategin för positiv självframställning sker här på bekostnad av "Den Andre", vars vistelse i Sverige är tillräcklig nog för att vara påfrestande för den svenska demokratin. Wodak menar att RHP-partier ofta skapar konspirationer och orealistiska scenarion där "dom" (eliten, bankerna, etc) drar i

⁹⁸ SD, s. 38.

⁹⁹ SD, s. 54.

trådar.¹⁰⁰ Detta görs för att sprida lögnen och avhumanisera samt nedvärdera “Den Andre”. SD skriver: “Därtill har det mångkulturella experimentet drabbat unga mer än andra. Knivattacker och drogförsäljning sker på skolgårdarna.” Användning av begreppet mångkulturellt experiment kan liknas vid “mångkultursprojektet” som SD använde sig av innan. Ett scenario målas upp där “eliten” har gjort experiment på Sverige i form av mångkultur och invandring, som följd av detta har “svenska” elever drabbats.

Vidare fortsätter SD med: “Varannan ung kvinna oroar sig ofta för att bli våldtagen eller för att utsättas för sexualbrott. Fördringsrån har blivit ett nytt inslag i livet för våra barn och ungdomar.”¹⁰¹ SD associerar massinvandringen med ökad risk för våldtäkt, vilket fortsätter att konstruera bilden av invandraren som våldsam och kvinnoförtryckande. SD skriver: “Massinvandringen har även resulterat i att unga svenskar får se sitt första jobb och sin första hyresrätt gå till migranter.”¹⁰² Med koppling till vad partiet skriver om arbetslösheten (som drabbar “svenskar”) är ovanstående mycket intressant.

Wodak beskriver hur RHP-partier använder sig av kalkylerad ambivalens genom att sända dubbla budskap, som oftast är motstridiga.¹⁰³ I denna kontext kan det dubbla budskapet handla om att svenska ungdomar förlorar sina jobb till migranter, samtidigt som migranter också beskrivs arbetslösa. För att tilltala den yngre väljaren kan SD anpassa sin konstruktion av invandraren som den arbetslösa till den som istället tar jobb från “svenskar”. Detta är också i linje med rhp-retoriken om skapandet av egenbilden som frälsaren, som ska skydda sitt folk mot “Den Andre”.¹⁰⁴

SD anser även att “inrikes födda diskrimineras” genom att nyanlända får förtur till jobb och bostäder.¹⁰⁵ Sådant resonemang, menar Wodak, är kännetecknande för den radikala högerpopulistiska retoriken som tillåter RHP-partier att porträttera sig själva som “offer” för olika konspirationer, som, till exempel, att bostäder och jobb tas från “svenskar” för att erbjudas till invandrare.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Wodak, 2022, 113.

¹⁰¹ SD, s. 39.

¹⁰² SD, s. 39.

¹⁰³ Wodak, 2021, s. 43.

¹⁰⁴ Wodak, 2021, s. 26-27.

¹⁰⁵ SD, s. 39.

¹⁰⁶ Wodak, 2021, s. 137.

“Den ovälkomna invandraren”

På flera platser i valmanifestet nämns återvandring som förslag på lösningar i flera samhällsområden. Diskursen om återvandring förekommer bland annat under rubriken “Bostäder” där migrationens påfrestningar på bostadsmarknaden ska minskas genom återvandring.¹⁰⁷ SD vill skapa “en aktiv återvandringspolitik för personer som inte lyckats rota sig i Sverige (i Integration) samt “uppmuntra frivillig återvandring för invandrare i utanförskap” (Migration), “stoppa asylinvandringen, pausa kvotflyktmottagandet samt fokusera på återvändande”. Som redan nämnt, föreslås utvisning även i frågor som gäller hedersvåld. Wodak påpekar att RHP-partier lyckas med att fostra rädsla och legitimera olika policyförslag som oftast är kopplade till att strama åt invandringen.¹⁰⁸

Förslag till att invandrare ska lämna Sverige förekommer mest i avsnittet om “Bistånd” där SD föreslår att biståndsmedel ska läggas för att stimulera fler att lämna landet “med bästa förutsättningarna om de inte skapat samhörighet med det svenska samhället”.¹⁰⁹ Utöver dessa exkluderande och diskriminerande förslag skriver SD att partier strävar efter “integrationspolitisk borte gräns”. Detta skulle gälla “Personer som inte lär sig svenska, inte vill arbeta och inte vill anpassa sig till våra normer och värderingar”.¹¹⁰

Ovanstående aspekter pekar på tydlig diskriminering. SD konstruerar invandraren som den icke-önskvärda, ovälkomna. Det är också intressant att partiet föreslår att delar av biståndsmedel ska användas för att “stimulera” återvändandet. Den integrationspolitiska borte gränsen reproducerar bilden av invandrare som inte anpassar sig till den grad att åtgärder behövs för att kunna skicka tillbaka dem. Detta visar på SD: vilja att minska invandringen och återigen reproducerar bilden av “Den Andre” som någon som inte tillhör i Sverige, oavsett hur länge denne bott här.

¹⁰⁷ SD, s. 35.

¹⁰⁸ Wodak, 2021, s. 13.

¹⁰⁹ SD, s. 61.

¹¹⁰ SD, s. 11.

6 Slutsatser och diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka diskursiva konstruktioner av “Den Andre” i Sverigedemokraternas valmanifest. “Den Andre”, som representeras av invandraren, framställs som kriminell, kvinnoförtryckande, icke-önskvärd. De tillskrivs negativa, nedvärderande attribut som leder till stereotypisering, exkludering och diskriminering, medan Sverigedemokraterna framställer självbilden av hjälten, frälsaren som är redo att hjälpa “folket” i nöd genom att minska hotet genom att kraftigt minska invandringen och utvisa människor utan att i vissa kontext ta hänsyn till individens anknytning eller liv i landet.

Negativa associationer samt nedvärderande och avhumaniserande beskrivningar har varit framträdande i Sverigedemokraternas diskursiva konstruktion av invandrare. Invandrare omnämns endast i negativa sammanhang, där komplexa problem och samhällsfrågor som kriminalitet, arbetslöshet, bostadsbrist, elevernas försämrade skolresultat och våld mot kvinnor förknippas med “Den Andre”. Detta visar på ett tydligt diskursivt mönster som kan leda till normaliseringen av diskriminering mot invandrare och muslimer i Sverige.

“Den Andre” tillskrivs inte positiva egenskaper i Sverigedemokraternas valmanifest. De få tillfällen när “Den Andre” synliggörs är i samband med den anti-muslimska diskursen som manifesteras i den falska frigörelsen. Diskursen om den muslimska kvinnan med slöja används konsekvent som ett ytterligare försök från SD att diskriminera invandrare och måla (i synnerhet den muslimske mannen) gruppen som kvinnoförtryckande, medan den muslimska kvinnan konstrueras som ett objekt, en passiv mottagare av förtrycket, utan val eller egen vilja.

Ovanstående slutsatser är även i linje med den tidigare forskningen som visar på den radikala högerpopulistiska diskursen som exkluderar och diskriminerar “Den Andre” genom att tillskriva invandrare och muslimer negativa egenskaper och måla upp dem som syndabockar, hot och fara mot nationen och dess “folk”.

7 Slutdiskussion och förslag till vidare studier

“Den Andre”, icke-svensken, är en syndabock, ett hot och en fara som bidrar till en rad olika samhällsproblem, medan “Den Andre” aldrig verkar drabbas av dessa själv. Det är för att Sverigedemokraterna exkluderar och osynliggör invandraren, som en del av det svenska samhället. Den misslyckade integrationspolitiken, skuggsamhället, segregation, arbetslöshet, etc är något “Den Andre” har orsakat Sverigedemokraternas Sverige.

Detta arbete har undersökt hur invandrare konstrueras i Sverigedemokraternas valmanifest från 2022 mot bakgrund av den radikala högerpopulistiska retorikens normalisering. Under arbetets gång identifierades behovet av att genomföra en liknande studie om hur samtliga riksdagspartier konstruerar “Den Andre”, samt hur den eventuella exkluderingen och diskrimineringen tar uttryck i partiernas politiska diskurs. Jag upptäckte även en stor relevans av att granska Sverigedemokraternas politiska dokument med fokus på hur RHP-partiers traditionella och konservativa värderingar påverkar synen på kvinnor och HBTQI-personers rättigheter.

Som tidigare forskning indikerar är radikala högerpopulistiska partier här för att stanna. Den exkluderande högerpopulistiska retoriken är inte alltid explicit och gömmer sig ofta i kodade budskap. Dessutom förnekas fördomar, negativa attityder och diskriminering, vilket gör det svårt att kritiskt bemöta dessa. Normaliseringen av främlingsfientliga partier i Europa utgör en stor utmaning för en stor andel av befolkningen som diskrimineras på grund av sin etniska eller religiösa bakgrund. Idag är det kanske viktigare än någonsin att ifrågasätta, problematisera och motverka den exkluderande världsbild som förespråkas av dessa partier.

8 Källförteckning

8.1 Empiriskt material

Sverigedemokraterna, *Sverigedemokraternas valplattform*, 2022,

<https://sd.se/wp-content/uploads/2022/07/sverigedemokraternas-valplattform-2022-april.pdf> (Hämtad 23-12-10).

8.2 Litteratur

Bengtsson, Håkan A. (red.) *Högerpopulismen: en antologi om Sverigedemokraterna*. Stockholm: Premiss, 2009.

Boréus, Kristina & Bergström, Göran. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018.

Boréus, Kristina. Nationalism and Discursive Discrimination against Immigrants in Austria, Denmark and Sweden, i *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*, (red). Wodak, Ruth et al., London: Bloomsbury Academic, 2013.

Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles, (red.) *Migration och etnicitet: perspektiv på mångfald i Sverige*, 3 uppl. Studentlitteratur, Lund, 2021.

Elgenius, Gabriella och Rydgren, Jens. Frames of nostalgia and belonging: the resurgence of entho-nationalism in Sweden. *European Societies Vol. 21, No. 4*, (2019). <https://doi.org/10.1080/14616696.2018.1494297> (Hämtad 23-12-30).

Hellström, Anders. The Populist Divide in Far-Right Political Discourse in Sweden: Anti-Immigration Claims in the Swedish Socially Conservative Online Newspaper Samtiden from 2016 to 2022. *Societies*, 13, 108, (2023). <https://doi.org/10.3390/soc13050108> (Hämtad 23-12-01).

Jungar, Ann-Cathrine & Jupskås, Anders Ravik, *Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family?*, *Scandinavian Political Studies*, vol. 37, no. 3, 2014.

Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press 2007, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511492037> (Hämtad 23-12-01).

Palm, Johanna och Rydgren, Jens, Ojämlighet och radikala högerpartier, Underlagsrapport till LOs jämlikhetsutredning, 2018.

Rydgren, Jens. Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia: Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden, *European Journal of Social Theory* 6(1), (2003).

Rydgren, Jens. The Sociology of the Radical Right, *Annual Review of Sociology*, Vol. 33, (2007).

Rydgren, Jens. *Vad är högerpopulism?* i Rydgren, Jens & Widfeldt, Anders (red.), *Från Le Pen till Pim Fortuyn: populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2004.

Rydgren, J. (2017). Radical Right-wing Parties in Europe: What's Populism Got to Do With It? *Journal of Language and Politics*, 16(4).

Rydgren, Jens; van der Meiden, Sara (2016). Sweden, Now a Country Like All the Others? The Radical Right and the End of Swedish Exceptionalism. The Department of Sociology Working Paper Series. Preprint.

<https://doi.org/10.17045/sthlmuni.14040098.v1> (Hämtad 23-12-29)

Svensson, Peter, *Diskursanalys*, upp 1, Studentlitteratur, Lund, 2019.

Tamir Bar-on, "The Radical Right and Nationalism" i Rydgren, Jens (ed.) *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press, 2018.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000.

Wodak, Ruth, *The Politics of Fear: The Shameless Normalization Of Far- Right Discourse*. SAGE, 2nd edition, 2021.

Wodak, Ruth, 'Us' and 'Them': Inclusion and Exclusion – Discrimination via Discourse. I: *Identity, Belonging and Migration*, (red). Gerard Delanty, Ruth Wodak & Paul Jones. Liverpool University Press, 2011.

8.3 Övriga källor

Valmyndigheten. *Valresultat 2010*, Val.se. 2010,
<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2010/valresultat.html>
(Hämtad 23-12-15).

Valmyndigheten. *Valresultat 2022*, Val.se. 2022,
<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html>
(Hämtad 23-12-15).